

Европейски съд по правата на човека

Барфод срещу Дания

(Barfod v. Denmark)

Жалба № 11508/85, А.149

Решение от 22 февруари 1989 г.

(резюме) *

Чл. 10: свобода на словото; защита на репутацията на другите и на авторитета на правосъдието

Намесата на държавните власти при упражняване на свободата на словото, гарантирана в чл. 10, не противоречи на Конвенцията, когато са изпълнени условията, предвидени във втората точка на чл. 10. Фактът, че участващи в съдебен състав непрофесионални съдии са обвързани от трудов договор с една от страните, сам по себе си не е доказателство за действително лично пристрастие. Легитимният интерес на държавата от защита на репутацията на двамата непрофесионални съдии не е в конфликт с интереса от участие в свободния обществен дебат по въпроса за структурните гаранции за безпристрастност на съда.

Факти по делото

През 1979 г. Местната управа на Гренландия въвела заплащане на данък от датски граждани, работещи в разположените там американски бази. Множество засегнати лица (не и г-н Барфод) обжалвали това решение пред Върховния съд на Гренландия. Съдът разгледал делото в състав от един професионален съдия и двама непрофесионални съдии, които били служители на Местната управа на Гренландия. Съдът решил делото в полза на Местната управа. Решението му било потвърдено от Върховния съд за Източна Дания.

Жалбоподателят написал статия, критикуваща решението на Върховния съд на Гренландия, която била публикувана в списанието “Гронланд Данск”. В нея той твърдял, че съставът на съда е бил незаконен, и поставял под съмнение безпристрастността на непрофесионалните съдии по делото, водено срещу техния работодател – Местната управа. Отбелязвал, че те “са изпълнили дълга си” и не се иска много въображение, за да се досети човек кой как е гласувал при произнасяне на решението, взето с два срещу един гласа.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

По сигнал на професионалния съдия, който сметнал, че статията накърнява репутацията на двамата непрофесионални съдии и доверието в правосъдието, срещу жалбоподателя било повдигнато обвинение в клевета и той е бил осъден да заплати глоба.

Резюме на решението на Европейския съд

Жалбоподателят твърди, че осъждането му съставлява нарушение на чл. 10 от Конвенцията. Правителството оспорва това твърдение, а Комисията е приела, че има нарушение.

“Безспорно е, че осъждането на жалбоподателя съставлява “намеса на държавните власти” при упражняване на неговото право на свобода на словото, така както е закрепено в чл. 10. Подобни нарушения обаче не противоречат на Конвенцията, ако са изпълнени условията, предвидени във втората точка на този член.

Жалбоподателят не спори, също така, че намесата е била “предвидена от закона” и че нейните цели са били тези, на които се позовава правителството, а именно защитата на репутацията на другите и – непряко – поддържането на авторитета на съдебната система. Също като Комисията, Съдът няма причина да се съмнява, че в това отношение намесата задоволява изискванията на чл. 10, т. 2. Единственият разискван пред Съда въпрос е дали намесата е била “необходима в едно демократично общество” за постигане на посочените по-горе цели.

Съдът последователно е приемал, че договарящите държави разполагат с определена свобода на преценка относно съществуването и обхвата на една такава необходимост, но тази свобода е обект на контрол от страна на органите по Конвенцията, обхващащ както законодателството, така и решенията, които го прилагат, дори тези, които са постановени от независим съд. (...)

Статията на жалбоподателя е съдържала два елемента: на първо място критика относно състава на съда по данъчното дело през 1981 г., и на второ място – твърдението, че двамата непрофесионални съдии “са изпълнили дълга си”, което в този контекст би могло да означава само, че те са дали своите гласове по-скоро като лица, имащи трудово правоотношение с Местната управа, отколкото като независими и безпристрастни съдии.

Намесата при упражнението на свободата на словото на жалбоподателя е била предизвикана единствено от втория елемент. По мнение на Комисията обаче, това твърдение е засягало въпроси от обществен интерес, свързани с функционирането на държавното управление, включително и на съдебната система. Според Комисията, по такива въпроси тестът за необходимостта¹ трябва да бъде особено стриктен. Така, дори ако статията би могла да се тълкува като атака срещу двамата непрофесионални съдии, общият интерес да се позволи обществен дебат относно функционирането на съдебната система е значително по-голям в сравнение с интереса на двамата непрофесионални съдии да бъдат защитени срещу критика като изразената в статията на жалбоподателя.”

¹ Т.е. дали са “необходими в едно демократично общество в интерес на...” – съгл. т. 2 на чл. 10.

Жалбоподателят подкрепя това становище. Според правителството, отправените от жалбоподателя обвинения са били клеветнически, неподкрепени с никакви доказателства и фактически неверни, а и, независимо от това дали непрофесионалните съдии действително са могли да участват в състава по данъчното дело или не, тези обвинения не представлявали подлежащ на защита в едно демократично общество принос към формиране на общественото мнение.

“В основата на решението на Върховния съд на Гренландия е била констатацията, направена при надлежно упражняване на неговата юрисдикция, че “думите в статията, според които двамата непрофесионални съдии изпълнили своя дълг – а именно дълга си като служители на Местната управа да решават в нейна полза – представляват сериозно обвинение, което може да се очаква да урони техния престиж в очите на обществото”. С оглед на това и на другите обстоятелства, свързани с осъждането на жалбоподателя, Съдът приема за доказано, че намесата при упражнението на неговата свобода на словото не е целяла да ограничи правото му по Конвенцията да критикува публично състава на съда по данъчното дело от 1981 г. Всъщност неговото право да издигне глас по този въпрос е било изрично признато от Върховния съд в решението му от 3 юли 1984 г. Нещо повече, не може да се смята, че осъждането на жалбоподателя е имало за резултат ефективното ограничаване на това право.

Било е напълно възможно съставът на съда да се поставя под въпрос, без същевременно да се атакуват лично двамата непрофесионални съдии. Освен това, не се доказва жалбоподателят да е имал причини да вярва, че двата критикувани от него елемента са толкова тясно свързани, че да направят основателна констатацията, отнасяща се до двамата непрофесионални съдии. Изводът на съда, че обвиненията срещу непрофесионалните съдии са недоказани, остава необорен. Трябва да се приеме следователно, че жалбоподателят е основал своите обвинения на простия факт, че непрофесионалните съдии са били обвързани от трудов договор с Местната управа - ответник по данъчното дело от 1981 г. Този факт може да доведе до различие в мненията по въпроса дали съставът на съда е бил подходящ, но той със сигурност не е бил доказателство за действително пристрастие и жалбоподателят не може да не е бил наясно с това.

Следователно, легитимният интерес на държавата от защита на репутацията на двамата непрофесионални съдии не е бил в конфликт с интереса на жалбоподателя да може да участва в свободния обществен дебат по въпроса за структурните гаранции за безпристрастност на Върховния съд.

Въпреки това, при определяне размера на глобата Върховният съд е взел предвид, че спорното твърдение е било публикувано в контекста на критиката на жалбоподателя срещу състава му по делото през 1981 г.

Жалбоподателят твърди, че с оглед на политическия фон на данъчното дело от 1981 г., обвиненията му срещу непрофесионалните съдии би трябвало да се разглеждат като част от политическия дебат, с присъщите му по-широки граници за легитимна критика.

Съдът не може да възприеме този аргумент. Непрофесионалните съдии са упражнявали съдебни функции. Оспорваното твърдение не е било критика на мотивите към решението от 28 януари 1981 г., а по-скоро, както е констатирал съдът

в своето решение от 3 юли 1984 г., клеветническо лично обвинение срещу непрофесионалните съдии, което е можело да доведе до уронване на техния престиж в обществото и не е било подкрепено с доказателства. С оглед на тези съображения, политическият контекст, в който се е разглеждало данъчното дело, не може да бъде смятан за релевантен по въпроса за пропорционалността.

Като има предвид изложеното, Съдът заключава, че при обстоятелствата на настоящия случай не се установява нарушение на чл. 10.”²

² Решението е взето с мнозинство от 6 гласа срещу 1.